

Linnéuniversitetet

Institutionen för kulturvetenskaper

Examensarbete

Uppförandet av Kustartilleriet som vapengren 1902

En fråga om professionalisering, modernisering eller både och?

Författare: Mattias Lindén

*Examinator: Zara Bersbo
Handledare: Erik Wångmar
Termin: VT 13
Ämne: Historia
Nivå: Kandidat
Kurskod: 2HIÄ06*

Abstract

The establishment of the coastal artillery as a military branch in 1902.

A question about professionalisation, modernisation or both?

The Swedish coastal defence took on a whole new meaning after the introduction of the coastal artillery in 1902. The establishment of the coastal artillery meant that the Swedish military had access to a whole new military branch, in addition to the Army and the Navy. Under the direction of one general, two regiments were established. One in Vaxholm and the second in the naval city of Karlskrona. The aim of this essay is to investigate how the Coastal Artillery were established, by analyzing the parliamentary of the year 1901. I also analyzed one of Karlskronas local newspapers of the time, and see what is written about the new military branch.

Keywords: costal artillery, professionalization, modernization.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	s.1
1.1. Motivering av valt uppsatsämne.....	s.1
1.2. Syfte och frågeställningar.....	s.2
2. Källor, avgränsningar och metod.....	s.3
3. Teori.....	s.6
3.1. Professionalisering.....	s.6
3.2. Modernisering.....	s.7
4. Tidigare forskning.....	s.9
5. Bakgrund.....	s.13
5.1. Karlskrona som örlogsstad.....	s.13
5.2. Tiden 1800 – 1901.....	s.15
5.3. 1902 Kustartilleriet skapas.....	s.17
6. Huvudundersökningar.....	s.18
6.1. Propositionen.....	s.18
6.1.1. Kungl. Maj:ts proposition – femte huvudtiteln 7 januari 1901.....	s.19
6.1.2. Kungl. Maj:ts Proposition – femte huvudtiteln 11 januari 1901.....	s.20
6.1.3. Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14.....	s.24
6.1.4. Första kammarens protokoll.....	s.28
6.2. Blekinge läns tidning 1901.....	s.28
6.3. Blekinge läns tidning 1902.....	s.30
6.4. Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar.....	s.31
6.5. Epilog.....	s.33
7. Diskussion och Slutsats.....	s.35
7.1. På vilket sätt skedde etableringen?.....	s.35
7.2. Varför upprättades kustartilleriet som vapengren 1902?.....	s.37
7.3. Analys.....	s.39
8. Sammanfattning.....	s.41
9. Källförteckning.....	s.42

10. Bilagor.....	s.44
10.1. Didaktisk reflektion.....	s.44

1. Inledning

Den 1 januari 1902 bildades Kustartilleriet som en egen vapengren i den svenska krigsmakten, efter ett beslut som togs i maj året innan. Beslutet innebar att Karlskronas och Vaxholms artillerikårer drogs in och att ett kustartilleri upprättades. Det beslutades även att kustartilleriet skulle bestå utav två regementen, Vaxholms kustartilleriregemente KA1 som är förlagt vid Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning, och Karlskronas kustartilleriregemente, KA2. Båda dessa regementen hade varsitt detachement, det vill säga mindre anläggningar för kustartilleriet, som inte var stora nog för att bli egna regementen. Dessa lydde under de två existerande regementen. Fårösunds fästning var KA1:s detachement medan det i Göteborg, förlagt vid Älvsborg fästning lydde under KA2.¹

Det är upprättandet av Kustartilleriet som uppsatsen behandlar. Med fokus på regementet i Karlskrona.

Innan KA upprättades bestod den svenska Krigsmakten endast av två vapengrenar, flottan och armén. Dessa var i sin tur indelade i olika kårer och regementen. Utöver detta så var krigsmakten även politiskt indelat. Armén under landförsvarsdepartementet och flottan, senare även kustartilleriet, under sjöförsvarsdepartementet.

1.1 Motivering av valt uppsatsämne

Militärhistoria är något som alltid har intresserat mig vilket ledde mig till att göra en forskning om det svenska försvaret. Att min pappa tidigare jobbade inom kustartilleriet, fram tills det lades ned år 2000, ökade intresset för att skriva om just denna del av försvarsmakten. När jag började läsa om kustartilleriet så märkte jag att det var väldigt lite forskning som förts kring ämnet, speciellt om vapengrenens grundande, vilket också gjorde det mer intressant att gå in djupare på just detta.

---

¹ Cyrus, Allan. Kungl. Kustartilleriet 1902-1952. 1952 s.47f

Innan KA upprättades så fanns Karlskrona artillerikår och Vaxholms artillerikår och kustbefästningarna bemannades av flottans personal. Vilket gjorde det intressant att se hur etablerandet av kustartilleriet såg ut och vilka motiveringar som lades fram för att upprätta ett kustartilleri. Året innan KA upprättades infördes även den allmänna värnplikten i Sverige. Kanske man var ute efter en modernisering och en professionalisering av den svenska krigsmakten och dess personal? Och kan man se om upprättandet av vapengrenen i så fall var en del av den här moderniseringen?

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsens syfte är att undersöka och analysera vad som skrevs i det valda källmaterialet om etableringen av kustartilleriet. Båda regementen granskas och kompareras med varandra, men störst fokus ligger på Karlskronas regemente. Med hjälp av mina teoretiska ramar så kommer det även att granskas om upprättandet av kustartilleriet var en del av en modernisering och professionalisering av den svenska krigsmakten.

Frågeställningen är följande:

- ◆ På vilket sätt skedde etableringen av kustartilleriet, och varför upprättades det när det gjorde?

2. Källor, avgränsningar och metod

Detta kapitel avhandlar de metoder som användes för insamling av material, samt vilka källor som användes till uppsatsen och hur jag har avgränsat dem.

Uppsatsens primära källor består utav riksdagstrycket 1901, *Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar* 1901 och kommunalstämman för Nättraby och Augerum kommun 1901. Även *Blekinge Läns Tidning* som var en av de större tidningarna i Karlskrona under den studerade tidsperioden. Riksdagstryck är dokumentationer av riksdagens arbete där olika förslag, beslut, diskussioner med mera, dokumenteras. Detta inkluderar alltså även vad som sades om beslutet om att införa KA. Riksdagens register 1901 underlättar sökandet bland riksdagstrycken. De riksdagstryck som är aktuella till detta arbete är *propositioner, särskilda utskottens utlåtande, första kammarens protokoll samt andra kammarens protokoll*.

BLT:s innehåll granskas från den 31 oktober 1901 fram till den 1 april 1902 och med hjälp av de kvalitativa metoderna, analyseras vad som skrevs om inrättandet av Karlskronas kustartilleriregemente, KA2. Det granskas även om *BLT* nämner Vaxholms regemente eller något av två detachementen. Tidningen finns lagd på mikrofilm, vilket både effektiviserar och underlättar sökandet efter relevant fakta. Att det finns på mikrofilm bidrar även till att man på ett enkelt sätt kan skriva ut de sidor som anses relevanta för forskningen. När jag granskade materialet så gick jag igenom alla sidor i varje tidning och läste igenom alla artiklar som handlade om KA, kustfästningar och dylikt. Därefter sorterade jag bort de artiklar som inte ansågs relevanta till arbetet.

BLT var och är en liberal morgontidning som skapades 1869 och gavs ut i hela Blekinge. Att ha i åtanke är att dåtidens lokala tidningar inte var lika långa som dagens tidningar och hade därför inga sidnumreringar då tidningen var mellan 3-5 sidor lång. På grund av detta så finns det alltså inga sidhänvisningar i referenserna till tidningen. 1901 och 1902 års *BLT* gavs inte heller ut varje dag i veckan, vissa veckor släpptes den alla dagar utom söndagen alltså sex dagar, och vissa veckor var så få som tre tidningar som släpptes.²

---

² <http://www.ne.se/sok?q=BLT> 2013-03-17

Precis som Magnus Persson skriver i sin artikel *Presshistoriska undersökningar* så är det ett flertal fördelar att arbeta med tidningsartiklar. Till exempel så är materialet oftast lättillgängligt, vilket gör att man slipper att åka längre sträckor för att undersöka det. På grund av att tidningarna skrevs för att det ”vanliga” folket, så är det även väldigt lättläst.³

Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar är, precis som det låter, de handlingar som stadsfullmäktige gjorde. Beslut som togs och inte togs, förslag till olika ändringar med mera. I Kommunalstämman för Nättraby och Augerum kommun så skrevs de beslut som togs i de två kommunerna. Kommunalstämma var under den tiden de högst beslutande organet i en kommun.

Uppsatsen berör till större del regementet i Karlskrona, alltså KA2. Källorna är avgränsade till att endast granska vad som skrevs om kustartilleriet i Riksdagstrycken 1901, *Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar* 1901 och kommunalstämman för Nättraby och Augerum kommun 1901. Även att granska *Blekinge Läns Tidning (BLT)*, där jag har begränsat tidsintervallen från två månader innan upprättandet, fram till tre månader efter att uppförandet börjat den 1 januari 1902. Alltså granskas *BLT* från den 31 oktober 1901 fram till den 1 april 1902. Givetvis hade jag kunnat använda mig av fler tidningar och även granskat tidningen/tidningarna över ett större tidsspänn. På grund av min tidsbegränsning tid till detta arbete tog dos dock beslutet att avgränsa källmaterialet enligt ovan.

Arbetet genomfördes med hjälp av en kvalitativ metod då den lämpar sig bättre till det valda ämnet än en kvantitativ. Det som skiljer de båda metoderna åt är att en kvantitativ metod söker efter statistiska och kvantifierbara resultat, till exempel att söka samband mellan civilstånd och yrken med mera. Medan en kvalitativ metod ser till helheten och ämnar hitta essensen och kvalitén i det undersökta materialet. En kvalitativ metod lämpar sig alltså mycket bättre till ämnet än vad en kvantitativ gör. Det hade varit möjligt att tillämpa en kvantitativ metod i ett arbete om kustartilleriet, men då hade fokus fått ligga på till exempel antal kanoner eller anställda på de olika regementena.⁴

---

³ Persson, Magnus. *Presshistoriska undersökningar*, 2012 s.1

⁴ Florén, Anders och Ågren, Henrik. *Historiska undersökningar*, 2011 s.55f

Hermeneutisk metod är en kvalitativ metod som delvis används under granskningen av det utvalda källmaterialet. Det som hermeneutiken går ut på är att förstå meningar i språk och existens, men den har även utvecklats till en textanalytisk metod. Med detta menas att forskaren ska försöka sig på att förstå språket och syftet med texten, men även situationen den tillkommit i. Det är det sistnämnda som gör den hermeneutiska metoden intressant för denna forskning, nämligen att sätta sig in i situationen materialet uppkommit i och på det sättet förstå varför kustartilleriet bildades när det gjorde och även vilka intentioner man hade med skapandet. I grunden ska en hermeneutiker ha någon samhörighet med det de forskar om, till exempel att en före detta kustartillerist forskar om detta ämne. Men i denna forskning används, som tidigare nämnts, endast delar av den hermeneutiska metoden.⁵

Den komparativa metoden är också en kvalitativ metod som jag tillämpar i arbetet. Som namnet avslöjar så går den komparativa metoden ut på att jämföra, komparera olika källor för att nå ett resultat. Då något jämförs med något annat, så underlättar det om man vet om det är skillnaderna eller likheterna som är viktiga för komparationen. När det är skillnaderna som är det viktiga så kallas det för kontrasterande komparation medan det kallas generaliserande komparation när det är likheterna som är det viktiga för arbetet. I detta arbete används en generaliserande komparation, alltså är det likheterna som kommer att belysas. Det som kompareras är Karlskrona och Vaxholms regemente samt deras respektive detachementen, för att se om det var några likheter mellan dem under upprättandet och om likheterna kanske kan peka på varför kustartilleriet uppkom på just där de gjorde.⁶

---

⁵ Dahlgren, Stellan och Florén, Anders. Fråga det förflutna, 1996 s.192ff

⁶ Dahlgren, Florén 1996 s.195ff

3. Teori

I uppsatsen används ett par teoretiska ramar som är till för att strukturera upp uppsatsen, samt att underlätta tolkandet och förståelsen för funna resultat. De teoretiska ansatser som används här är en sorts professionaliseringsteori samt en moderniseringsteori.

Anledningen till att jag valt just dessa är att under slutet av 1800-talet och början av 1900-talet så skedde en enorm modernisering av industri, jordbruk och militär teknologi med mera, runt om i Europa och då även Sverige. Det blir därför intressant att se om upprättandet av kustartilleriet var en liten del av en stor modernisering av den svenska krigsmakten.⁷

3.1 Professionalisering

Professionaliseringsteorin används här för att uppförandet av kustartilleriet kan ha skett på grund av att det pågick en professionalisering eller specialisering av krigsmakten i början av 1900 – talet. Själva begreppet professionalisering har definierats på en mängd olika sätt genom historien. Men Jürgen Kocka, en tysk historiker, kom med en definition av begreppet som är den som oftast används: ”*Enligt denne är en profession en huvudsakligen ickemanuell heltidssysselsättning, vars utförande förutsätter specialiserad, systematisk och vetenskapligt grundlig träning.*”⁸ Detta är en del av hur historikern Ulf Bergman beskriver Kockas syn på professionalisering.⁹

Forskaren Harold Wilenski anser istället att det ska finnas fem kännetecken för att det ska vara en profession. Dessa är följande:¹⁰

- Det måste vara frågan om ett heltidsyrke.
- Yrket måste kräva en formell utbildning vid högskolan eller universitet.
- Det måste finnas en organisation för yrkesutövning.
- Det måste finnas en offentlig legitimering av yrkesutövarna.
- Det måste finnas någon form av kodex som fastslår yrkesutövarnas plikter och specifika krav.¹¹

---

⁷ Arvidsson, Berntson, Dencik. 1994 s. 220f

⁸ Bergman, Ulf. Från bondelots till yrkesman. 1995 s.33

⁹ Bergman, Ulf 1995 s.33

¹⁰ Bergman, Ulf 1995 s.35

Men även Wilenskis definition vidareutvecklades av den norska sociologen Ulf Thorgersen. Han anser att professioner är en relation mellan yrken och en särskild utbildning, istället för att endast vara en kategori yrken. Det han hävdar med detta är att om man har en speciell utbildning som leder till att man söker ett speciellt yrke så har man en profession. Yrket anställer då i sin tur endast personer som har den särskilda utbildningen. Och det är den formella utbildningen som Thorgersen anser vara ett kännetecken för profession.¹²

Den svenske forskaren Lars Niléhn använder sig av Thorgensens professionaliseringsteori i boken *"Vägen till erkännande. Militär professionalisering och tillkomsten av en svensk sjöstridsskola"*. Niléhn betonar att "(...) avancerad systematisk kunskap och sökande efter sådan är nödvändig om man skall kunna tala om en professionalisering."¹³ I sin bok tar Niléhn upp att officerarna inom flottan fått genomgå specialiserade utbildningar som gav dem de yrkeskunskaper som krävdes, och även att officerarna styrdes av oskrivna regler och normer i sina sociala liv.¹⁴

Alla ovanstående definitioner anser att det krävs "(...) en formell specialiserad utbildning på en hög nivå för att man skall kunna tala om en profession."¹⁵ Passar detta då in på de anställda inom det nyinförda kustartilleriet, och i så fall, vad var det för speciell utbildning de fick?

3.2 Modernisering

Modernisering är också aktuellt, då en modernisering av försvaret kan ha bidragit till att beslutet att skapa kustartilleriet togs. Det kan även vara så att skapandet av kustartilleriet var ett försök till att modernisera och effektivisera den svenska krigsmakten.

Själva begreppet modernisering används ofta när man talar om den utveckling som skedde efter upplysningen och den franska revolutionen fram till vår moderna tid vi lever i idag. Det

---

¹¹ Bergman, Ulf 1995 s.35

¹² Bergman, Ulf 1995 s.35

¹³ Bergman, Ulf 1995 s.36

¹⁴ Bergman, Ulf 1995 s.35f och Niléhn, Lars. *Vägen till erkännande*. 1986 s. 85

¹⁵ Bergman, Ulf 1995 s.78

är inte detta jag syftar på i min forskning. I detta arbete är det istället den tekniska utvecklingen som jag syftar på.¹⁶

Modernisering kan också beskrivas som en process där staten och det civila samhället samverkar i en ständig växelverkan. Den statliga målsättningen med moderniseringen kan ytterst beskrivas som en strävan att utveckla nationalstatens konkurrenskraft i ett internationellt sammanhang, ett mål som har både en intern och extern sida.¹⁷

Det interna målet är till exempel då att förbättra järnvägar, telegraflinjer skolor, vägar med mera, för att på så sett integrera olika områden och grupper inom landet. Det externa målet är istället att skydda nationen från ett ekonomiskt, militärt eller kulturellt hot utifrån.¹⁸

”Till modernismens idéer hör också föreställningen att det finns någon form av moderniseringsprocess (...).¹⁹ Enligt detta kan man kolla på försvaret, främst artilleriet, runt 1900-talets början och se om det sker någon sorts moderniseringsprocess. En sådan process kan i så fall vara en bakomliggande orsak till att ett kustartilleri ansågs nödvändigt för försvaret av den svenska kusten.²⁰

”Den andra industriella revolutionen” kallas det som skedde under övergången mellan 1800- och 1900-talet. Under denna period så skedde ett flertal genombrott inom teknologin, som till exempel uppfinnandet av förbränningsmotorn, förbättringar inom kommunikation så som uppfinnandet av telegrafen, utveckling av elektricitet, upptäckt av möjligheten att armera betong vid byggnationer och mycket mer. Allt detta bidrog till moderniserandet av flertal yrken och kan också ha att göra med att kustartilleriet blev till när det blev. Det hade tidigare funnits kustförsvar och fästningar, men kan moderniseringen av tekniken runt om kanske bidragit till att det nya vapenslaget ansågs nödvändigt?²¹

---

¹⁶ Elenius, Lars. Både finsk och svensk, 2001 s.30

¹⁷ Elenius, Lars. Både finsk och svensk, 2001 s.32

¹⁸ Elenius, Lars. Både finsk och svensk, 2001 s.32

¹⁹ Arvidsson Håkan, Berntson Lennart, Dencik Lars. Modernisering och Välfärd, 1994 s. 36

²⁰ Arvidsson, Berntson, Dencik. 1994 s. 36f

²¹ Arvidsson, Berntson, Dencik. 1994 s. 220f

4. Tidigare forskning

Detta kapitel kommer ta upp en del tidigare forskning som handlar om samma eller liknande ämne som berörs i detta arbete.

Det har inte gjorts så mycket forskning kring just det svenska kustartilleriet, speciellt inte om dess uppkomst. Därför kommer det här även tas upp forskning som inte ligger inom samma tidsram som detta arbete ligger runt. Även andra skrifter som inte innefattar någon egentlig forskning kommer att tas upp.

RMA och det fasta kustartilleriet är ett kandidatexamensarbete skrivet av Sebastian Arvidsson, vid Försvarshögskolan i Stockholm. Arvidssons arbete handlar i stort om Kustartilleriets avveckling och nedläggning i samband med att man inskaffade ett RMA-tänkande. RMA står för Revolution in Military Affairs och var stort kring sekelskiftet inom militärteknologisk utveckling. Arvidsson beskriver att RMA består av tre grundidéer, vilka är ”information och omvärldsuppfattning”, ”ledning och beslutsstöd” och ”insats och verkan”. Frågeställningarna han har är följande:²²

- Är det fasta kustartilleriet relevant i en svensk försvarsmakt utformad efter införandet av RMA-inspirerat tänkande?
- På vilket sätt diskuterades rörligt kustartilleri kontra fast kustartilleri i relation till den militärtekniska utvecklingen och vilka slutsatser drogs?²³

Som man kan se så har Arvidssons forskning inte så stor relevans till detta arbete. Men anledningen till att den är med här är hans bakgrundsdel, där han tar upp det svenska kustförsvaret från 1600-talets andra hälft fram till uppförandet av KA samt olika utvecklingar av kustförsvaret både före och efter att KA framkommit. Vilket har relevans till detta arbete, trots att det inte är hans egen forskning. Vidare skriver han om kustbefästningarnas betydelse för skyddandet av de svenska örlogsbaserna. Arvidsson går även in på vikten av att förnyandet av kustförsvaret i takt med att fartygen blev modernare. En av sakerna vederbörande tar upp angående den tekniska moderniseringen som sker av KA under 1900-talets början är att man börjar gjuta in pjäser, som sitter i rörliga torn, i olika betongkonstruktioner. Detta ökade skyddet av pjäserna men gjorde dem också svårare att

---

²² Arvidsson, Sebastian, *RMA och det fasta kustartilleriet*, 2012. s.3ff

²³ Arvidsson, Sebastian, 2012. s.4

upptäcka. Han tar även upp att kustartilleriet från början endast bestod av två regementen och dess detachement.²⁴

Boken *Marinhistoria* skriven av Ronny Lindsjö, tar upp marinhistoria över hela världen men med stort fokus på svensk marinhistoria. Anledningen till att jag tar med detta i min tidigare forskning är att Lindsjö skriver om kustförsvaret i Sverige innan år 1902, då kustartilleriet skapades, men också om när det skapades och framåt.

I sina kapitel om kustartilleriet är Lindsjö väldigt detaljerad i till exempel hur många kanoner varje befästning hade, dess kalibrar och manskapets beväpning med mera. Trots att just sådan faktakunskap inte är så viktig för detta arbete, ger Lindsjö ändå en bra helhet om hur KA skapades och vilka befästningar som fanns med mera. Vilket var till stor hjälp i min forskning.²⁵

Lindsjö tar även upp införandet av den allmänna värnplikten i sin bok. Han skriver att Sverige redan 1812 kom med förslag om beväringssinrättning. Övningstiden var endast på 12 dagar men detta ökade med åren. Det var först 1901, året innan kustartilleriet upprättades, som värnplikten stod klar. Genom följandet av boerkriget, 1899-1902, så blev man i Sverige mer mån om modernisering av militär utrustning och utbildning. Regeringen då kom med ett förslag om att öka övningstiden till 365 dagar. Men på grund av att den andra kammaren inte gick med på en ökning till mer än 240 dagar så fick man kompromissa. Det blev då att de flesta truppförband fick 240 dagars övningstid medan specialförband fick 365 dagar.²⁶

I sin beskrivning om kustartilleriets bildande så nämner han två utredningar gjorda av två kommittéer. 1897 års befästningskommitté samt 1899 års kustartillerikommitté. Kommittéerna utredde hur man skulle kunna få fram en förbättrad organisation för kustförsvaret. Kustartillerikommitténs undersökning och förslag lades fram som en proposition för riksdagen 1901, vilken är den som undersöks i detta arbete. Då propositionen godkändes av riksdagen så beslutades det att kustartilleriet skulle upprättas den första januari 1902. Vidare skriver han om de två regementens detachement, men även att manskapet från

---

²⁴ Arvidsson, Sebastian, 2012. s.8f

²⁵ Lindsjö, Ronny. *Marinhistoria*, 1993. s.160ff se även s.344ff, s. 365ff samt s.474ff

²⁶ Lindsjö, Ronny. *Marinhistoria*, 1993. s.75 se även s.174

Vaxholms och Karlskronas artillerikårer tillsammans med de inom det fasta minförsvaret skulle överföras till kustartilleriet.²⁷

Lindsjö tar upp 1942 års försvarsbeslut, vilket låg grund för de två kommande kustartilleriregementen, KA4 och KA5. På grund av att andra världskriget var i full gång runt om i Europa så gavs Krigsmakten ingen möjlighet att göra en lång utredning. Men trots detta så var både den första och den andra av riksdagens kammare eniga gällande en förstärkning av försvaret. Och det var både kvalitet och kvantitet man var ute efter. Beslutet gällde armén, flottan och flygvapnet. Även kustartilleriet förstärktes, vilket ledde till att Älvsborgs och Härnösands kustartilleriregemente, KA4 och KA5, tillsattes. Med beslutet fastställdes det också att de fem regementena skulle bestå av både fasta och rörliga förband.²⁸

Hans Wieslander har skrivit avhandlingen *I nedrustningens tecken*. Avhandlingen berör de intressen och aktiviteter som sker kring försvarsfrågan mellan åren 1918 – 1925. Trots att tidsperioden för vederbörandes avhandling är flera år efter den som gäller min egen forskning så anser jag den vara relevant att ha med här.

I avhandlingen skriver vederbörande bland annat att kronan ofta förväntade sig, att de kommuner där kasernbyggnationer förekom, skulle ge bidrag till uppförandet av dessa. Detta på grund av att man ansåg att den militära personal som senare skulle bo där skulle bidra med så pass mycket till kommunen.²⁹

Sammanfattande så tar den tidigare forskningen upp kustartilleriets ”uppgång och fall”. Då Lindsjö, väldigt övergripande, går igenom kustartilleriets uppförande och dess utveckling under 1900-talet. Även fast vederbörande lägger stort fokus på materiell fakta så som bestyckning, klädsel och så vidare, så bidrar han till en bra kunskapsbas för mitt arbete, utan att den krockar med mitt forskningsområde. Sebastian Arvidsson tar i stort sätt över där Lindsjö lämnar, då hans forskning mer berör kustartilleriets avveckling och nedläggning. Vidare redogör Arvidsson för försvarsmaktens övergång till ett så kallat RMA-tänkande. Vederbörandes forskning krockar inte heller med min, men har varit användbar då hans bakgrund har berört områden som jag har med i mitt arbete. Avslutande har jag använt mig av

---

²⁷ Lindsjö, Ronny. Marinhistoria, 1993. s.160ff

²⁸ Lindsjö, Ronny. Marinhistoria, 1993. s.365f

²⁹ Wieslander, Hans. I nedrustningens tecken, 1966 s.99

Hans Wieslanders avhandling, där han går in på kasernbyggnationer och dylikt, samt hur kronans syn på kommunerna var, vilket är användbart då jag undersökte om krigsmakten köpte mark av staden eller kommunerna vid uppförandet av KA2.

5. Bakgrund

Detta kapitel berör hur kustförsvaret såg ut innan kustartilleriet skapades, var man valde att bygga försvar och varför, och även hur kustartilleriet såg ut från grundandet fram till nerläggningen av vapengrenen. Men först och främst berörs grunden till flottans förläggning i Karlskrona, då det även är en av anledningarna till att kustartilleriet senare grundades där.

5.1 Karlskrona som örlogsstad

För att en sjöstyrka skall kunna utveckla hela sin kraft behöver den åtminstone *en* fast stödjepunkt, där den i skydd för fienden och oberoende av väderleksförhållanden kan få sin utrustning kompletterad och lidna skador reparerade.³⁰

Karlskrona ansågs kunna vara en sådan stödjepunkt och dess geografiska läge var perfekt för en segelflotta som hade sitt spelrum i östersjöområdet.³¹

Under 1500- och 1600-talet var Sverige och Danmark de två betydande sjömakterna i Östersjön. Danmarks geografiska läge gav dem en stark ställning och ett övertag gentemot Sverige, då de kontrollerade förbindelserna mellan östersjön och västerhavet. Den danska flottan var förlagd i Köpenhamn, alltså mitt i huvudinfarten till östersjön och nära till sjöfartsvägarna mellan Sverige och Tyskland. Den svenska flottan, nyskapad av Gustav Vasa, var förlagd runt om i hela landet i till exempel Kalmar, Älvsborg, Nyköping, Stockholm, Åbo, Helsingfors och Viborg. Rent strategiskt var denna förläggning inte fördelaktig då flottan var utspridd och det var ofantligt svårt att samla ihop den i en styrka.³²

Under det nordiska sjuårskriget, med Erik XIV som svensk konung, blev det allt mer synligt att Sverige behövde en sydligare bas för flottan. Den sydligaste landet hade var i Kalmar,

---

³⁰ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.1

³¹ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.1

³² Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.15f

dock var den endast tillfällig. Erik XIV försökte att erövra Blekinge från danskarna, vilket bland annat var för landskapets både landmilitära men även dess sjöstrategiska betydelse.³³

Sverige kunde efter Roskildefreden, 1658, äntligen göra en fast förbättring av sin sjöstrategiska ställning. För genom denna fred fick landet återigen tillbaka de södra landskapen. Karl X Gustav, som nu var Sveriges konung, beordrade en man vid namn Christer Bonde att inspektera alla hamnar i Halland, Skåne och Blekinge för att hitta en lämplig operationsbas för flottan. Bonde hittade ett lämpligt ställe i Bodekull, där man skapade en sekundär operationsbas även kallat hjälpbas, vid denna bas byggde man även ett skeppsvarv. Men det blev aldrig aktuellt att flytta flottans huvudstation hit. Bodekull fick senare namnet Karlshamn vilket den har än idag.³⁴

1675 bröt det Skånska kriget ut som huvudsakligen stod mellan Sverige och Danmark. Men flera andra nationer och furstendömen deltog också. Den svenska krigsplanen under kriget byggde på flottans framgång. Under krigets första år led den svenska flottan stora förluster. Vintern mellan 1678 och 1679 låg den svenska flottan i vinterförläggning i Kalmar för att invänta den hjälpande franska flottan. Det framgick då att officerare hade upptäckt en plats som skulle lämpa sig för tillfällig förläggning för flottan. Platsen var innanför Aspösund (Karlskrona skärgård) och framförallt vikarna vid Hästön.³⁵

I februari 1679 kom en rapport från Feuquières som bevisar planerna på en örlogshamn i Blekinge skärgård:

Vår resa har gått tio mil härifrån [från Kristianstad], mot öster. Vi hava sett en bassäng, betäckt av en lång och smal, halvmånformig ö, som lämnar tvenne inlopp vid alla vindar; denna bassäng rymmer ett oräkneligt antal skepp i full säkerhet, har tillräckligt djup och ligger utom kanonhåll från varje land, där fienden kunde fatta posto. Man vill bygga en stad där bredvid på ett ställe, som är lätt att befästa, och ditflytta invånarna i Ronneby, vilka därtill erbjuda sig. För att bättre kunna göra denna undersökning hava vi på släde farit nära tre franska mil ut på det frusna havet.³⁶

---

³³ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.17f

³⁴ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.22ff

³⁵ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.36ff se även s.49 och 86ff

³⁶ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.96f

Vidare skrev han att bassängen skulle rymma 300 skepp. Hamnen som rapporten handlade om var Lyckebyfjärden och de omringande öarna var Hasslö, Aspö, Sturkö och Tjurkö.³⁷

1679 togs beslutet att Karlskrona stad skulle anläggas på Trossö. Flottan var redan överförd till den trakten, men var den nya huvudhamnen skulle anläggas var ännu inte bestämt. Det var först den 5 december samma år som kungen, Karl XI, fastslog att Karlskrona skulle vara flottans nya huvudstation. Så fort beslutet tagits beordrades Erik Dahlberg, dåvarande chef för fortifikationer, att påbörja fortifikationsbyggandet så fort årstiden tillät. Flottans befälhavare, amiralen Hans Wachtmeister föreslog även att ett skeppsvarv skulle inrättas i Karlskrona, vilket Konungen gick med på.³⁸

Erik Dahlbergs fortifikationer kan ses som starten till kustartilleriet som upprättades i Karlskrona lite mer än 200 år senare.

5.2 Tiden 1800 – 1901

Det var inte så att den svenska kusten inte hade något försvar innan det att kustartilleriet grundades 1902. Efter att ha förlorat Finland åt ryssarna 1809 fick kustfästningarna en allt större betydelse, speciellt de i Stockholms skärgård. Dock var Sveriges ekonomiska läge mycket dåligt under mitten av 1800-talet, vilket bidrog till att fästningarna var i dåligt skick.³⁹

De fästningar som man fortfarande hade kvar under 1860-talet och som man under de då gångna 40 åren hade fortsatt att förnya både fortifikatoriskt och artilleristiskt, var Vaxholm, Karlskrona och Karlsten. Även befästningarna på Enholmen ingick här, men kunde dock inte kallas för fästning. Fästningarna var så pass utvecklade att de kunde sätta sig emot de flesta flottor under den tiden. Men flottorna fick snart ett övertag över de fasta försvarsställningarna då även krigsfartygen började använda sig av räfflade kanoner, något som endast funnits hos

---

³⁷ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.98ff

³⁸ Clemensson, Gustaf. Flottans förläggning till Karlskrona. 1938 s.148 se även 151ff

³⁹ Cyrus, Allan. Kungl. Kustartilleriet 1902-1952. 1952 s.11

fast artilleri innan. Men detta var inte den enda uppgraderingen till flottan, fartygen började nu bli pansarklädda vilket minskade deras sårbarhet. Kustförsvaret sattes under ännu större press på grund av ångmaskinens utveckling. Fartygen, nu drivna av ånga och propellrar, förbättrade dess rörlighet och snabbhet något oerhört, och att en marin styrka nu kunde ta sig fram oberoende av vinden gjorde flottrörelser mer oberäkneliga. Men det fasta försvaret längs kusten utvecklades också. De hade lärt sig vikten av sjöminor och stängsellinjer vid inloppsförsvaret från inbördeskriget i Nordamerika på 1860-talet.⁴⁰

På slutet av 1860-talet tillsattes en kommitté vars uppgift var att granska planerna för att bygga fästningar vid Vaxholm, Karlskrona och Karlsborg. Kommittén kom med förslagen att gällande Vaxholm så skulle Oxdjupet vara det enda inloppet till Stockholm under krigstid, då den var den enda led som var så pass djup att de största fartygen kunde ta sig igenom in till staden. Så kommitténs huvudsakliga förslag var att Rindö skulle bli platsen för en stark befästning, bestyckad med åtta pansarbrytande kanoner för att försvara sjöleden. Vad det beträffade Karlskrona, föreslog kommittén att man i huvudsak skulle utöka försvaret vid det stora inloppet. Förslaget var att Kungsholmen skulle förstärkas med jordvallar samt att ett bepansrat fäste vid inre Hjördgrundet skulle byggas. Förslagen som kommittén hade lagt fram dröjde innan de förverkligades, men allting tog fart i takt med att Fransk - Tyska kriget bröt ut 1870. Förslaget om att befästa Rindö ledde till byggandet av Oskar-Fredriksborg som stod klar för att försvara passagen genom Oxdjupet år 1877. Förslaget om att förstärka Kungsholmen i Karlskrona skärgård genomfördes också, och utöver detta byggdes ett flertal mindre befästningar både i Karlskrona och Stockholm skärgård.⁴¹

Första gången vi kan se något liknande kustartilleriet är när Kungl Vaxholms artillerikår bildas år 1889. Kåren delades in i fyra kompanier var av tre var de före detta fästningskompanierna av Svea artilleriregemente. Fästningskompaniet av Göta artilleriregemente blev den nya kårens fjärde kompani. Vaxholms artillerikår stod under generalfältygmästarens och chefen för artilleriets befäl. Utöver det tillhörde dem det fjärde militärdistriktet. De fyra kompanierna delades upp så att två kompanier låg på Vaxholmen medans de resterande två kompanierna låg på Rindö.⁴²

---

⁴⁰ Cyrus, Allan. 1952 s.15

⁴¹ Cyrus, Allan. 1952. s.16

⁴² Cyrus, Allan. 1952. s.26

Ett liknande beslut togs senare angående försvaret i Karlskrona skärgård. År 1893 bildades Kungl Karlskrona artillerikår med A F Centervall som kårchef. Centervall var även den som senare blev Kustartilleriets första chef. Som kårchef blev han kommandant vid befästningarna i Karlskrona, där han löd under överkommendanten och den befälhavande amiralen. Men 1899 ändrades detta och Centervall blev artilleribefälhavare i Karlskrona fästning och lydde då under stationsbefälhavaren. Manskaper som tilldelades den nya kåren var de två fästningsartilleristkompanierna av sjömanskåren. Manskaper stod under kårchefens befäl från och med den 1 juli 1893. De räknar sin uppkomst som ett slutet truppförband från den 1 oktober samma år då fästningsartilleristkompanierna hade blivit överflyttade.⁴³

5.3 1902 Kustartilleriet skapas

Redan på 1890-talet började diskussionerna om det som senare blev kustartilleriet. Till en början handlade diskussionerna om att sammanföra de två fästningsartillerikåren under en gemensam ledning och bilda ett särskilt vapenslag. Kommittén som hade lagt grunden för skapandet av Karlskrona artillerikår 1892 hade tagit upp att en eventuell sammanslagning av kåren hade kunnat bidra till bådas utveckling, samt att ett skapande av en kustartillerikår hade kunnat ske utan några större svårigheter. Alla förslag som kom in om att skapa ett kustartilleri genom att slå ihop flera olika förband ville att det nya vapenslaget även skulle ha en marin koppling.⁴⁴

---

⁴³ Cyrus, Allan. 1952. s.33

⁴⁴ Cyrus, Allan. 1952. s.37ff

6. Huvudundersökningar

I detta kapitel redogörs det material som funnits i källmaterialet, alltså riksdagstrycken, *Carlskrona stadsfullmäktiges Handlingar* 1901 och kommunalstämman för Nättraby och Augerum kommun samt *Blekinge Läns Tidning*. Allt som skrevs om kustartilleriet i Riksdagstrycken och i *BLT* kommer inte att nämnas här då endast det mest relevanta har sorterats ut. För att undvika att blanda ihop vad som skrevs i riksdagstrycken med det som skrevs i tidningarna så delas kapitlet in i tre delkapitel. Ett för riksdagstrycken och två för *BLT* där ett är för tidningarna 1901, alltså tiden innan upprättandet, och det andra för 1902, precis efter upprättandet av kustartilleriet.

6.1 Propositionen

Till kapitlet ”Propositionen” tillhör riksdagstrycken. Alltså *Kungl. Maj:ts proposition, Särskilda Utskotts Utlåtande* samt *första* och *andra kammarens protokoll*.

I följande kapitel så nämns det vid flera tillfällen en kommitté. Det är då den kustartillerikommitté som år 1899 fick i uppdrag att utreda möjligheterna för att upprätta en ny förbättrad organisation för kustförsvaret. Vilket också Ronny Lindsjö tog upp, som jag redogjort för i ett tidigare kapitel. Kommitténs förslag lades fram i riksdagen som en proposition, vilken är den som jag bland annat kommer att redogöra för i detta kapitel.⁴⁵

Det bör också klargöras att kommittén och propositionen inte är samma sak. Propositionen är alltså de förslag som kommittén kommit fram till och lagt fram i riksdagen.

---

⁴⁵ Lindsjö, Ronny. *Marinhistoria*. s.160

6.1.1 Kungl. Maj:ts proposition – femte huvudtiteln 7 januari 1901

I propositionen stod det att de redan under betänkandet angående Sveriges fasta försvar 1898, funnit viktiga skäl till att fästningsartilleritrupporna vid Vaxholm och Oscar-Fredriksborg samt de vid Karlskrona istället skulle tillhöra sjöförvarsdepartementet. En av de anledningar som tas upp i propositionen är att det pågick en dualism. Detta på grund av att de båda kustbefästningarna inte stod under samma försvarsdepartement som flottan, vilka var de man skulle samarbeta med vid ett anfall från sjöss. Det var därför önskvärt att ha kustbefästningarna och flottan under samma departement för att underlätta ett samarbete, både i övningar och i ett eventuellt anfall mot Sverige. Vidare ansåg de även att artilleripersonalen skulle utvecklas fördelaktigt av att tillhöra samma departement som flottan då de hade kunnat utföra sina jobb på ett bättre sätt om de hade större kännedom om krigsfartygen och deras stridssätt. Detta ansåg man att de skulle få vid en överflyttning.⁴⁶

Året efter diskuterades samma anledningar för en överflyttning av fästningspersonalen till sjöförvarsdepartementet. Då ansåg de även att detta skulle ske med fästningarna och dess bestyckning, även de befästningar som var under konstruktion i Göteborg. De artilleripjäser som fanns vid befästningarna i Karlskrona och Fårösund tillhörde redan sjöförsvaret, vilket hade visat väsentliga fördelar. Den största fördelen var att man kunde ta del av flottans artillerimaterial och detta ansåg man skulle utnyttjas vid resterande sjöfästningar.⁴⁷

Marinförvaltningen kom med sina utlåtande angående hur kustartilleriet skulle organiseras den 14:e december 1900 där de höll med om vad den tidigare kommittén hade kommit fram till:

I öfverensstämmelse med hvad komiterande föreslagit, anser jag, att batterierna vid Fårösund, såväl som Vaxholm och Oscar-Fredriksborgs fästning och befästningarna vid inloppet till Göteborg, i likhet med hvad för Carlskrona befästningar nu är förhållandet, böra underordnas sjöförvarsdepartementet, och att, med indragning af Vaxholms och Carlskrona artillerikårer, under sjöförvarsdepartementet bör upprättas ett kustartilleri, omfattande jemväl fasta minförsvaret

---

⁴⁶ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.16ff

⁴⁷ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.19

och bestående af två regementen, Vaxholms och Carlskrona artilleriregementen, afsedda för bemanning af ofvannämnda befästningar samt permanenta minpositioner.”⁴⁸

Vidare förklaras att detta hade bidragit med fördelar till kustförsvaret och att kustfästningarna skulle kunna hålla en högre krigsberedskap.⁴⁹

En stor del av det som står skrivet i propositionen är om kostnaderna för kustartilleriet, alltså löner, kostnader för övningar med mera. Detta är inget som granskas noggrant i denna uppsats.⁵⁰

6.1.2 Kungl. Maj:ts proposition – femte huvudtiteln 11 januari 1901

Enligt propositionen så ansåg man att en kustfästning under 1900-talets början behövde bemanning som blivit utbildad i olika grenar inom militäryrket, för att kunna ge ett framgångsrikt försvar. Utöver infanteri och ingenjörstrupper så krävdes personal som hade hand om artilleriets underhåll. Alltså även maskinerna för tornvridning och ammunitionshissarna, personal som hade hand om mineringarna, bevakning av belysning, elektriska och optiska signalförbindelser, balongpersonal, ekonomipersonal, sjukvårdare med mera.⁵¹

Enligt kommittén skulle kustartilleriets manskap fördelas på fem avdelningar,

- Artilleriavdelningen
- Minöravdelningen
- Ekonomiavdelningen
- Eldareavdelningen
- Hantverksavdelningen

---

⁴⁸ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.22

⁴⁹ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.22f

⁵⁰ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.24-30.

⁵¹ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.39

Ekonomiavdelningen skulle enligt detta förslag innefatta sjukvårdare, hovmästare, kockar, förrådsmän och hornblåsare. Medan hantverksavdelningen bestod av vapensmeder, timmermän och elektriker.⁵²

Något som diskuteras mycket i propositionen är värvningstiden på de olika posterna. De utgår från flottans och tar upp hur det borde läggas upp för Kustartilleriet. Värvningstiden är olika för de olika positionerna inom KA, det som diskuteras mest är om det ska vara samma värvningstid för artilleristerna som för minöravdelningen, då båda ska tillhöra det nya kustartilleriet. De tar även upp att manskapet endast kan ha samma värvningstid om artilleristernas nuvarande tid ökas till 3 år och 8 månader. Motargumentet till att göra detta är att en eventuell ökning av värvningstiden kan försvåra värvningen av artillerister. Enligt vad som står i propositionen så har man tidigare haft svårt att värva minörer just på grund av den långa värvningstiden. Det föreslogs därför att den redan gällande tiden på tre år för artillerister och tre år och åtta månader för minörer skulle bibehållas även i det nya kustartilleriet. Gällande andra positioner inom den nya vapengrenen, så som dem inom ekonomi-, eldare- och hantverksavdelningarna så ansågs det att deras värvningstid skulle vara tre år.⁵³

I propositionen så beskriver de hur viktigt ett kustförsvar med dess fästningar hade varit vid ett anfall mot Sverige. Men även att kustfästningarna måste ha högre beredskap då de hamnar i frontlinjen vid ett eventuellt anfall:

En kustfästning befunde sig med afseende å den tidsfrist, som vid krigsutbrott kunde påräknas, innan fientligt anfall vore att befara, i en långt svårare ställning än en landfästning, äfven om denna senare vore belägen i närheten av den hotade riksgränsen, ty sammandragandet af en större krigsstyrka på andra sidan gränsen i närheten af landfästningen kunde näppeligen försiggå obemärkt före krigsutbrottet, hvarförotom en sådan styrkas frammarsch kräfde en viss tid, hvarunder fästningen hunne att hjälpligt sättas i försvarstillstånd. Deremot kunde en fientlig eskader förväntas att samtidigt med eller omedelbart efter krigsförklaringen inträffa utanför kustfästningen, ja, med den erfarenhet, som föregående krig lemnat, torde man kunna befara, att en hänsynslös fiende, med kännedom om den mycket stora svårigheten att betvinga en modern,

---

⁵² Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.41

⁵³ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.42f

krigsutrustad kustfästning, icke skulle sky att före krigsförklaringens afgifvande anfalla densamma.⁵⁴

Alltså om fienden var medveten om kustfästningarna så var det högst sannolikt att ett anfall mot dessa skulle ske direkt efter krigsutbrottet, där av krävdes det högre beredskap vid kustens befästningar än de inåt land. Både KA1 och KA2 skulle i stort sätt vara ständigt krigsutrustade. Detta för att det endast beräknades ta några få timmar från krigsutbrottet innan fienden nått den svenska kusten. Alltså hade ett anfall kunnat komma innan ens en inkallelse hade kunnat skickas ut. Man får ha i åtanke att dagens teknologi så som radar och liknande inte fanns under denna tiden, vilket gjorde det lättare för fienden att samla sina styrkor utan att bli upptäckta.⁵⁵

På grund av detta så var det viktigt att behålla all fast anställd personal vid kustartilleriet, vilket ledde till att kommittén noggrant granskade och diskuterade officerarnas och underofficerarnas löner jämfört med de vid flottan. Man ville alltså förbättra lönerna för kustartilleriets personal för att få dem att stanna kvar. Dock ansåg kommittén att slutsumman för detta skulle bli för hög vilket ledde till att lönen för KA´s manskap skulle förbli lika hög som den för flottans sjömanskår. Men för minörerna, som också ingick i kustartilleriet, så blev lönen något lägre då det visat sig lättare att rekrytera manskap dit.⁵⁶

Propositionen nämner en större förändring inom minöravdelningen, som kom med övergången från flottan till kustartilleriet. Denna var att manskapet nu var inkvarterat i baracker på land istället för på logementsfartyg vilket skulle bidra till att övningarna blev något billigare än tidigare.⁵⁷

Övningskostnaderna för Vaxholms och Karlskronas artillerikårer tillsammans med de för det fasta minförsvaret, alltså innan KA bildades, uppgick till 83 000 kronor. Men på grund av att antalet anställda ökade vid bildandet av den nya vapengrenen samt införandet av nya pjäser

---

⁵⁴ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.56

⁵⁵ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.56 Se även s .68

⁵⁶ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.64ff

⁵⁷ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.72

och andra förbättringar av kustbefästningarna så ansåg kommittén att övningspriserna för det nyskapta kustartilleriet inte skulle kunna vara lägre än 180 000 kronor per år. Det diskuterades att manskapet endast skulle ha skjutövningar med äldre artilleripjäser för att hålla kostnaderna nere. Men detta gick inte igenom då personalen skulle vara väl tränad, även med den modernaste utrustningen.⁵⁸

Enligt kommittén skulle övningstiden för en värnpliktig soldat öka från nuvarande 90 till 365 dagar. Fördelen med detta var att kustfästningarnas säkerhetsbesättningar skulle vara kraftigt förstärkta under större delen av året.⁵⁹

Tjänstgöringen för de värnpliktiga föreslogs att börja den 1 november och sluta den 19 september. Detta för att den nya ”årskullen” av värnpliktiga skulle ha vinterhalvåret på sig att träna, då det är mindre troligt att ett anfall mot kusten skulle ske då. På detta vis var de värnpliktiga soldaterna någorlunda välutbildade då det blev öppet vatten följande vår och risken för ett kustanfall ökade.⁶⁰

Man kan sedan läsa de skrivandes tankar om vad kommittén föreslagit:

Den organisation af kustartilleriet, som af komitén föreslagits, anser jag bör i allt hufvudsakligt godkännas.

Hvad särskildt angår stampersonalens antal efter fullbordad uppsättning delar jag komiténs åsigt, att utsträckning af beväringens öfningstid till 365 dagar icke kan föranleda någon minskning af officers- och underofficerskårernas samt den civilmilitära personalens af komitén föreslagna numerär.⁶¹

---

⁵⁸ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.79

⁵⁹ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.82

⁶⁰ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.88

⁶¹ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.93

Vidare förklarar vederbörande sina tankar om det kommittén har föreslagit, både för och nackdelar.⁶²

På Kongl. Maj:ts derom gjorda framställning beviljade 1900 års Riksdag under femte hufvudtiteln ett anslag af 1,146,900 kronor till bestyckning af befästningarna vid Carlskrona och batterierna vid Färösund samt anvisade deraf på extra stat för år 1901 ett belopp af 852,500 kronor. Återstoden af detta anslag lärer, på sätt marinförvaltningen i sin underdåniga skrifvelse för 28 sistlidne september hemställt, bör anvisas för 1902.⁶³

Vidare står det att kustartilleriet måste bygga nya baracker för dess personal, då de som var avsedda för sjöfästningsartillerikåren inte räcker till för den betydligt större styrka som kommer att vara förlagd där under KA. Slutsumman för dessa förläggningar skulle, enligt kommittén bli 2 590 195 kronor. Med minförsvarets byggnader inräknat.⁶⁴

6.1.3 Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14.

De *särskilda utskottens utlåtande* inleds med att förklara att ”Kongl. Maj:t” har gett ett förslag till riksdagen att godkänna upprättandet av ett kustartilleri genom att avskaffa Vaxholm och Karlskrona artillerikårer. Vidare tar de bland annat upp att övningstiden ska utsträckas till 365 dagar, samt radar de upp de två regementens föreslagna fasta personal, även kallad stampersonal. Det är den personal som alltid tjänstgjorde. Delat på både Vaxholms och Karlskronas kustartilleriregemente så var stampersonalen 1577 man. Utöver denna fasta personal så tillkommer även beväringsspersonal alltså värnpliktiga soldater.⁶⁵

Precis som *Kungl Maj:ts proposition*, så tar även *Särskilda Utskotts Utlåtanden* upp att KA ska tillhöra sjöförvarsdepartementet, just på grund av att förenkla samarbetet mellan kustförsvaret och flottan både under fredstid och vid ett eventuellt krig. De tar även upp att

---

⁶² Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.93ff

⁶³ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.125

⁶⁴ Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln s.126 se även s.133

⁶⁵ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.35

personalen skulle ha större kännedom om krigsfartyg och deras sätt att kriga på och så vidare, vilket jag redogjorde för tidigare.⁶⁶

I utlåtandena nämns det att en kommitté hade fått i uppdrag att utreda den nya organisationen som skulle framkomma av sjöfästningsartilleriet och det fasta minförsvaret. Utredningen skulle omfatta personalens antagning och utbildning men också värkställas på fem stycken grunder. Den första var att Vaxholm artillerikår skulle överflyttas från landsförsvarsdepartementet och sammanslås med Karlskrona artillerikår. Dessa skulle under gemensam ledning även bemanna sina fästningar samt de två detachementens befästningar. Den andra grunden var att sjöbefästningarna helt skulle underordnas sjöförsvarsdepartementet. Tredje var att minförsvaret skulle överflyttas till kustartilleriet. Det fjärde var att marinförvaltningen skulle ta hand om alla ärenden rörande KA´s personal och materiel. Och till sist, det femte, att varvsmyndigheterna i Karlskrona, som då hade skyldighet för underhåll och vård av Karlskrona fästning, skulle överlämnas till KA. Utöver dessa grunder ville även kommittén undersöka om befästningarna på Fårösund verkligen borde tillhöra Kustartilleriet.⁶⁷

Något som också tas upp är om övningstiden, att den ska ökas till 365 dagar, vilket jag tagit upp tidigare. Men här förklaras det att det ska delas in en första övning och sedan en eller flera repetitionsövningar.⁶⁸

I *Särskilda Utskotts Utlåtande* tar de upp att kommittén ansåg att all personal som behövdes vid en mobilisering av kustfästningarna skulle överföras till kustartilleriet, istället för, som det tidigare gått till, att de först skulle kallas till flottans positioner för att sedan skickas till fästningarna. Dock ansåg kommittén att de ingenjör - samt infanteritrupperna som skulle ta del av kustfästningarnas mobilisering skulle vara ett undantag. Det är på grund av detta som kustartilleriet blev en så pass stor styrka, vilket ledde till att både Vaxholm och Karlskrona fick varsitt regemente tillhörande kustartilleriet. Då det hade blivit alldeles för stort manskap att lägga på ett regemente.⁶⁹

---

⁶⁶ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. S.36ff

⁶⁷ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. S.39f

⁶⁸ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. S.40

⁶⁹ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.43f

Vidare tar utskottet, precis som *Kungl Maj:ts propositioner*, upp att KA´s manskap skulle fördelas på fem avdelningar, artilleri-, minör-, ekonomi-, eldledare- och hantverksavdelningen. Anledningen till att manskapet delas in i olika avdelningar är i huvudsak att de kommer att ta del av olika utbildningar trots att de ingår i samma regemente. Trots detta så överväger de om officerarna i Kustartilleriet skulle ha samma utbildning både i minör- och artilleriavdelningen. Vilka yrken som ingår i varje avdelning nämns även här, men det tar jag inte upp då jag gått igenom det tidigare.⁷⁰

Armén och flottan hade på den tiden olika utbildning för sina officersaspiranter, så frågan blev vilken av dessa utbildningar som skulle användas för Kustartilleriets aspiranter. Flottans längre och mer grundliga utbildning skulle ge ett flertal fördelar, men kommittén ansåg att KA inte behövde detta och föreslog istället den betydligt kortare utbildning som arméns officersaspiranter använde sig utav. Utbildningen föreslogs att hållas under ca 19 månader och vara förlagd vid Vaxholms regemente, sedan 7 månader vid sjökrigsskolan samt 3,5 månader på flottans fartyg, där de skulle hinna med tre övningsexpeditioner. Anledningen till att de skulle vara på flottans fartyg var att de skulle få en någorlunda erfarenhet av hur de fungerar och manövrerar.⁷¹

Som tidigare nämnt, var kommittén inne på om batterierna på Fårösund över huvud taget skulle tillhöra kustartilleriet. Enligt Särskilda utskotts utlåtande så ansåg kommittén att det skulle tillhöra de större kustartilleriregementen och bemannas av dess personal. Tidigare hade ingen specifik personal fått i uppdrag att bemanna batterierna och riksdagen var rädd att Gotlands viktiga hamn skulle gå förlorad i brist av bemanning, då rekryteringen försvårades av att befolkningen på Gotland var väldigt liten. Vilket då gjorde KA till ett bra val, Fårösund skulle bli ett detachment till Vaxholms regemente vilket gjorde att man inte behövde oroa sig för att befästningarna skulle stå obemannade vid ett eventuellt anfall från havet, då regementet ansvarade för Fårösunds bemanning.⁷²

Att kustfästningar är betydligt mer hotade än vad en lantfästning är något som nämns här, precis som i *Kungl. Maj:ts propositioner*. De nämner vikten av att öka beredskapen vid kustfästningarna, då dessa spärrade tillträdet till platser som var väldigt viktiga för Sveriges

---

⁷⁰ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. S.44ff

⁷¹ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.49f

⁷² Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.54f

försvar, till exempel flottbasen i Karlskrona. Som också nämnts tidigare skulle befästningarna i stort sätt vara ständigt krigsrustade.⁷³

På grund av detta så var lönerna något som diskuterades mycket, just för att man var mån om att manskap skulle vara lätt att rekrytera, samt att de skulle stanna kvar. Kommittén hade även föreslagit särskilda avlöningsförmåner. Dessa var ”(...) öfverarbetspenning, fri läkarevård och fria medikament, begravningshjälp(...)”.⁷⁴ Förmånerna var i stort sätt de samma som för de rörande flottans personal.⁷⁵

Kommitténs diskussion om att öka övningsdagarna till 365 istället för det rådande 90 är också något som diskuteras här. Kommer dock inte att gå in på det på grund av att jag redan gjort det under *Kungl. Maj:ts Propositioner*.⁷⁶

Enligt de beräkningar kommittén gjort så skulle Kustartilleriet utbilda 1135 stycken nya värnpliktiga soldater varje år. Detta var en ökning med 30% jämfört med vad Karlskrona och Vaxholms artillerikårer tillsammans med det fasta minförsvaret gjort tidigare. Men det är viktigt att ha i åtanke att detachementen i Göteborg och Fårösund samt de nya batterierna i Karlskrona och Vaxholm skulle bemannas.⁷⁷

Tjänstgöringen skulle börja den 1 November och sluta den 19 September. Efter slutet skulle repetitionsövningen starta och fortsätta fram tills nästa årsklass påbörjade sin tjänstgöring.⁷⁸

Utskottet föreslog:

Utskottet har funnit, att den af Kongl. Maj:ts föreslagna organisationen af kustartilleriet medför afsevärda fördelar särskildt ur synpunkten att den dualism, som inom kustförsvaret hittills varit rådande, skulle bortfalla, och att, enligt hvad utskottet inhemtat, äfven hvad Gotland vidkommer, enhet i befälsföringen är afsedd kunna vinnas på det sätt, att militärbefälhafvaren äfven i fredstid erhåller en viss befogenhet rörande kustartilleriets vid Fårösund utbildning och tjenstgöring.⁷⁹

---

⁷³ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.60

⁷⁴ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.76.

⁷⁵ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.67ff se även s.76

⁷⁶ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.86

⁷⁷ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.91f

⁷⁸ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.92

⁷⁹ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.98

Utskottet, som i öfrigt icke funnit något att erinra mot hvad Kongl. Maj:t i fråga om omorganisation af Kustartilleriet föreslagit hemställer, att Riksdagen må

- a) dels bifalla, att, med indragning af Vaxholms och Karlskrona artillerikårer, ett kustartilleri uppsättes, omfattande, efter fullbordad uppsättning, följande med fasta aflöningsförmåner anställda personal, fördelad på Vaxholm och Karlskronas artilleriregementen, (..)
- b) dels ock, under förutsättning af bifall till hvad under a) ofvan föreslås, ur riksstaten för år 1902 utesluta anslaget till Karlskrona artillerikår.⁸⁰

Att också tillägga är att Utskottet var enigt i sitt tyckande, det var alltså inga reservationer eller motsägelser inom utskottet.

6.1.4 Första och andra kammarens protokoll

Det enda relevanta som skrevs i *första och andra kammarens protokoll* var att utskottets förslag bifölls. Alltså att man gick med på att ett kustartilleri, fördelat på två regementen, skulle uppföras.⁸¹

6.2 Blekinge läns tidning 1901- 31 oktober – 31 december.

Dagen innan beslutet om att ett kustartilleri skulle införas i Sverige togs, så stod det ingenting om detta i *BLT*. Det var först elva dagar efter att beslutet togs som man kunde läsa något om den nya vapengrenen i Blekinges tidning. Måndagen den 11:e november publicerades en artikel som tar upp ”kasernfrågan”. I artikeln nämns inget kustartilleri utan endast upplåtandet av kaserntomter till det nya truppförband som ska förläggas i Karlskrona. I artikeln skrivs även att det nya förbandet i staden kommer att ”(...) medföra fördelar af flerahanda slag och i sin mån kraftigt bidra till stadens utveckling.”⁸² Detta visar en positiv inställning till Karlskronas nya förband. I artikeln så fortsätter de med hur mycket Karlskrona stad och dess invånare kommer att gynnas av det nya förbandet, till exempel så tar de upp de kommande officerarnas löner och att resulterande skatteinkomster kommer att bidra med mer pengar till

---

⁸⁰ Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14. s.99

⁸¹ Första kammarens protokoll 1901-05-30, Nr 36, s.10 och andra kammarens protokoll 1901-05-30, Nr 44, s.19

⁸² Blekinge Läns Tidning 1901-11-11

skolan och kyrkan. De fortsätter även med att stora summor kommer att komma in till staden vid köp av mark till kasernerna. De tomter som det, enligt artikeln, var på tal om var vid Gräsvik och Blå Port.⁸³

Första gången som kustartilleriet nämns vid namn i *BLT* (under den tid som granskats) är den 18 november, i en artikel med ”Uppsättandet af kustartilleri.” som rubrik. I artikeln förklarar de att Vaxholm och Karlskrona artillerikårer kommer att bli indragna för att istället ge plats för två kustartilleriregementen. Vidare förklarar de att Vaxholms artillerikår ska överflyttas till sjöförsvaret istället för att tillhöra ”landförsvaret” som de tidigare gjort, detta för att kunna ingå i kustartilleriet och besitta rikets sjöbefästningar. Artikeln förklarar alltså i stora drag vad kustartilleriet innebär och vad som kommer att ingå i det. Det står till exempel att de båda regementena kommer att lyda under en generalperson, var de två regementena ligger och vilka dess detachement är samt att det fasta minförsvaret kommer att ingå i den nya vapengrenen.⁸⁴

Sedan dröjer det en vecka innan det skrivs något om kustartilleriet igen. Men på måndagen den 25:e november var det två artiklar gällande KA, varav en diskuterar manskapet på de två regementen samt dess lön. Medan den andra artikeln presenterar kustartilleriets förste chef, Generalmajor Anders Fredrik Centervall. De inleder med att säga att ”General Centervall är en man i sin fulla kraft.”⁸⁵ och fortsätter artikeln med att gå igenom hela Centervalls karriär från det att han föddes i Malmö 1845.⁸⁶

Följande dagar är det ett par mindre artiklar var av en är att man söker officerare till kustartilleriet i Karlskrona och den andra att Major Virgin reser till Stockholm för att avhandla en del frågor gällande Karlskrona kustartilleriregemente med Centervall. Även en artikel angående Sveriges kustfästningar.⁸⁷

Tisdagen den 24:e december var det en liten del i en artikel om flottan som tog upp att allt manskap i 1:a minörkompaniet skulle överflyttas till Karlskrona kustartilleriregemente samt

---

⁸³ Blekinge Läns Tidning 1901-11-11

⁸⁴ Blekinge Läns Tidning 1901-11-18

⁸⁵ Blekinge Läns Tidning 1901-11-25

⁸⁶ Blekinge Läns Tidning 1901-11-25

⁸⁷ Blekinge Läns Tidning 1901-11-28 och 1901-12-07

att allt manskap ur 2:a minörkompaniet, med undantag av 20 man, skulle förflyttas till Vaxholms kustartilleriregemente.⁸⁸

6.3 Blekinge läns tidning 1902- 1 januari – 1 april

I början av januari 1902 kan man inte läsa så mycket gällande kustartilleriet, trots att det då hade grundats. Precis efter årsskiftet publicerades en liten artikel där samma sak tas upp som på den 24:e december året innan, alltså att minörkompanierna överflyttas till KA. Då kom även en artikel som radar upp massa officerare som förflyttats till det nya kustartilleriet i både Vaxholm och Karlskrona. Ungefär en vecka senare, den 11:e januari skrevs det att chefen för KA ska beordra officerare att tjänstgöra vid Minskolan i Stockholm.⁸⁹

Den 20:e januari skrevs det om Sveriges land- och kustbefästningar, där förslagen som befästningskommittén gav om hur vida de olika befästningarna ska utvecklas, togs upp. Det står bland annat att ”I enlighet med befästningskommitténs förslag fullbordas sjöbefästningarna vid Fårösund under innevarande år.”⁹⁰ Alltså så beslutades det att Fårösunds befästningar, tillhörande Vaxholms detachement, ska göras klara under år 1902. Vidare står det att Vaxholms och Oscar-Fredriksborgs fästning, Karlskrona fästning samt befästningarna vid Göteborg och Fårösund nu tillhör sjöförsvaret, vilket man redan hade kunnat läsa året innan. Det står även att det fanns förslag på att förstärka fästningarna vid Vaxholm och Karlskrona, men man kan inte läsa om det togs något beslut om det.⁹¹

I februari månad gavs det ut en lista på beklädnadspersedlar och material som köpts in till Karlskrona kustartilleriregemente, där de skrev ut allt som köpts in och hur mycket av varje sak som köpts in till kustartilleriet.⁹²

---

⁸⁸ Blekinge Läns Tidning 1901-12-24

⁸⁹ Blekinge Läns Tidning 1902-01-02 och 1902-01-11

⁹⁰ Blekinge Läns Tidning 1902-01-20

⁹¹ Blekinge Läns Tidning 1902-01-20

⁹² Blekinge Läns Tidning 1902-02-27

Den sista relevanta artikeln gällande kustartilleriet inom den undersökta tidsramen publicerades i *BLT* lördagen den 15:e mars. Då skrevs det om de övningar som kustartilleriet skulle komma att ha under år 1902. Karlskrona kustartilleriregemente skulle komma att ha övningar med hela styrkan från mitten av augusti fram till slutet av september. Innan dess skulle förberedande mineringsövningar genomföras inom Karlskrona fästnings försvarsområde. Det står även att ”För båda regementena gemensamt: Artilleriskjutskola under 48 dagar från mitten av juni”.⁹³ Dock förtydligas det inte om det är de två kustartilleriregementena de menar eller om det är KA2 och flottan. Vidare i artikeln står det vilket material som ska förberedas inför mineringsövningarna.⁹⁴

Sammanfattningsvis så skrev *Blekinge Läns Tidning* inte så mycket om kustartilleriet och etablerandet av vapnet, varken före eller efter grundandet. Det som skrevs var mestadels beskrivningar om vad KA var för något samt lite information om kustfästningarna och minörerna med mera.

6.4 Karlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar.

För att kunna se Karlskrona stads åsikter om att få ytterligare militära förband stationerade i stadens utkanter så har jag granskat *Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar* för 1901 samt kommunalstämman för Nättraby och Augerum kommun under 1901.⁹⁵

I detta material hittade jag inget som handlade direkt om kustartilleriet, utan istället om Karlskrona grenadierregimente. Anledningen till att detta fortfarande är intressant för min forskning är att detta infanteriregimente upprättades samma år som kustartilleriet, alltså 1902, och de var menade att vara den infanteristyrka som skulle bemanna Karlskrona fästning, som tillhörde KA. Så trots att det är ett annat regemente, så är det ändå starkt kopplat till kustartilleriet och även min forskning.

---

⁹³ Blekinge Läns Tidning 1902-03-15

⁹⁴ Blekinge Läns Tidning 1902-03-15

⁹⁵ Kommunalstämman Augerum, 1901 se även Kommunal stämмо Protokoll, Nättraby. 1901

Punkten angående grenadierregimentet har titeln ”Handlingar ang. kostnadsfritt upplåtande å stadens mark af kaserntomter för ett infanteriregemente och en ingenjörtrupp m.m.”.⁹⁶ Som titeln säger så handlar det om upprättandet av kaserntomter för Karlskrona grenadierregimente samt en ingenjörstrupp.

Det handlade om att Kongl. Maj:t och Kronan skulle få full äganderätt till marken samt att Karlskrona stad inte skulle få någon ersättning för den. De områden som var på tal låg belagda på Vämö vilken låg, och fortfarande ligger, en bit utanför staden men tillhörde ändå Karlskrona stad. Områdena var; 1) Västra mark, vilket var avsett för infanteriregementets kaserner. 2) ”(...) området invid Fabriksidkaren C. A. Svahns tomter vid f.d. Blå port(...)”⁹⁷, detta område skulle vara för ingenjörstruppen. 3) En del av Vämö strand i närheten av ”Hvita Krog” som var menat för att anordna en skjutbana. Utöver detta så hade Kronan mer krav:

(...) dels låta, när sådant påfordras, till gränserna af de de under 1:o) och och 2:o) här ofvan nämnda tomter, kostnadsfritt för kronan *framdraga gas- och vattenledningar* samt från förstnämnda tomts grannskap bortflytta luften förorenade upplag;
dels medgifva att för truppförbanden erforderliga badhus, landningsbryggor m.m. må få anläggas å därför lämpliga platser vid stränderna utanför de särskilda etablissementen;
dels ock slutligen medgifva, att ej blott Blekinge läns beväring gamla exercis platser vid Näktergalsdalen utan äfven öfriga, icke uppodlade eller planterade delar af Vämö allt framgent må af här ofvan sagda truppförband för deras öfningar kostnadsfritt begagnas.⁹⁸

I materialet tas det upp ett flertal fördelar som Karlskrona stad skulle vinna om de beslutade att godkänna förslaget. Ett exempel är att det skulle bidra till stadens utveckling, regementets officerare skulle köpa bostäder med mera. Vidare tar Drätselkammaren upp sin syn på frågan. Enligt materialet så är deras inställning till frågan positiv och de anser att stadsfullmäktige ska förklara ”att staden är villig att för ifrågavarande ändamål med full äganderätt till Kongl. Maj:t och Kronan utan ersättning afstå det å kartan N:o1 särskildt angifna området af Westra mark.”⁹⁹. De anser dock att området där ingenjörernas kaserner skulle upprättas, flyttas från Blå port till en annan plats. Detta på grund av att Skogsparken inte skulle minska i areal. Angående område skrev dem att Stadsfullmäktige skulle förklara att man gick med på att de även fick området vid Blå port, men området begränsades något. Samt att Kongl. Maj:t och

---

⁹⁶ Karlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar 1901 N:o 8 s.1

⁹⁷ Karlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar 1901 N:o 8 s.2

⁹⁸ Karlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar 1901 N:o 8 s.2

⁹⁹ Karlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar 1901 N:o 8 s.4

kronan, på sin bekostnad, skulle spränga en väg längs järnvägen inom tre år. Även området vid ”Hvita Krog” godkändes av Drätselkammaren. Det beslutades alltså senare att marken skulle ges bort till Kungl. Maj och Kronan utan ersättning.¹⁰⁰

Som man ser här var Karlskrona Stad beredda att ge bort mark till Kronan utan någon ersättning. Det var detta Hans Wieslander skrev om i sin avhandling *I nedrustningens tecken*. Han skrev där att Kronan ibland till och med förväntade sig att kommunerna skulle ge bidrag till kasernbyggnationerna, efter att dem redan gett bort mark. I avhandlingen tar han också upp att detta var på grund av de fördelar jag kunde utläsa i *Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar*.

6.5 Epilog

Efter det att KA1 och KA2 skapats 1902 så uppkom ytterligare tre regementen under 1900-talets första hälft.

Fårösunds fästning, förlagd på norra Gotland, som tidigare varit ett detachement till Vaxholm kustartilleriregemente (KA1), lade 1919 ned och detachementet drogs in. Men det beslutades senare att Fårösundsförsvaret skulle återupprättas och den 1 juli 1937 stod Kungl Gotlands kustartillerikår (KA3) klar. Deras primära uppgift var att stå för Gotlands nordliga försvar men även att delta i öns övriga försvar.¹⁰¹

Älvsborg fästning, som tidigare varit ett detachement till Karlskrona kustartilleriregemente (KA2), blev 1915 Kungl Älvsborgs Kustartillerikår och var då KA3, men detta lade ner 1926. Alltså blev Fårösund det nya KA3 när det skapades. Men 1939 upprättades det nya Älvsborgs kustartilleridetachement och var förlagt vid ”Nya Varvet” och på ”Käringberget”. Från och med den 1 oktober 1942 blev detachementet istället Kungl Älvsborgs kustartilleriregemente (KA4). Regimentet utvecklades successivt och stod färdigt 1948. Anledningen till att kustartilleriregementet låg här var för att det skulle försvara Göteborg stad som var/är en viktig sjöfartsstad, men även skulle KA4 försvara varvet och örlogshamnen.¹⁰²

---

¹⁰⁰ Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar 1901 N:o 8 s.4ff

¹⁰¹ Cyrus, Allan 1952. s.414f och Lindsjö, Ronny. Marinhistoria 1993. s.474

¹⁰² Cyrus, Allan 1952. s.412f och Lindsjö, Ronny 1993. s.474

11 år senare dök nästa KA-regemente upp i Härnösand vilket också var det sista. Beslutet om att upprätta Härnösands kustartilleridetachment på norra Härnön, togs redan 1942 och stod klart och invigdes sommaren 1945. Men den 1 juli 1953 blev även detta detachment ett kustartilleriregemente (KA5). KA5's uppgift var att skydda inloppet till Ångermanälven och Gustavsviks örlogsdepå.¹⁰³

Att de nya kustartilleriregementena bildades strax före samt under och efter andra världskriget är självklart ingen slump. Under mellankrigstiden så var stämningen spänd runt om i Europa så att påbörja utvecklandet av det svenska kustförsvaret var en försäkring för om ytterligare ett krig skulle bryta ut, vilket det också gjorde. Mitt under andra världskriget, år 1942, då kriget i Europa var fullt utbrutet togs ett försvarsbeslut om att ytterligare två regementen tillhörande KA skulle upprättas. Detta är en sak som Ronny Lindsjö tar upp i sin bok, *Marinhistoria*. Att 1942 års försvarsbeslut, som bland annat bidrog till utvecklandet av kustartilleriet, togs under en period då man inte hade tid att göra någon större utredning på grund av det pågående kriget i Europa. Det var även nu som beslutet om att KA skulle bestå av både fasta och rörliga förband.¹⁰⁴

Efter 98 års tjänstgöring så halades fanan ner för sista gången vid KA2. Det var runt fyratiden tisdagen den 31 oktober år 2000. Samma år lades även de övriga tre kustartilleriregementena ned, då KA 5, Härnösands Kustartilleriregemente, lades ned redan 1998.¹⁰⁵

År 1999 beslutades att kustinvasionshot inte längre föreligger, vilket medförde att kustartilleriet lades ned 2000.[...] Försvarsbeslut 1999 innebar kustartilleriets nedläggning: inga förband med invasionsförsvaret som huvuduppgift skulle längre förekomma. För kustartilleriets del innebar det att alla förband utom amfibiebataljonerna utgick ur krigsorganisationen 2000-2001.¹⁰⁶

---

¹⁰³ Cyrus, Allan 1952. s.416f och Lindsjö, Ronny 1993. s.474

¹⁰⁴ Lindsjö, Ronny 1993. S.356f se även s.474

¹⁰⁵ Sunesson, Torbjörn. Kungliga Karlskrona Kustartilleriregemente 2002 s.612

¹⁰⁶ af Rosenschöld, Sten, Svenskt rörligt kustartilleri, Förband och materiel 2006 s.40-41

7. Diskussion och Slutsats

I detta kapitel använder jag mig av den fakta jag fått fram från analysen av riksdagstrycken och tidningarna, och besvarar med hjälp av de och mina teoretiska ramar, de frågeställningar som presenterades i början av arbetet.

Arbetets frågeställning, som jag presenterade i början av uppsatsen, var följande:

- ◆ På vilket sätt skedde etableringen av kustartilleriet, och varför upprättades det när det gjorde?

7.1 På vilket sätt skedde etableringen?

Som man kan tyda i det undersökt källmaterial, *Kungl. Maj:ts Proposition, Särskilda Utskotts Utåtande* samt *BLT*, så började etableringen med att en kommitté granskade hur kustartilleriet på bästa sätt skulle bildas och hur det skulle läggas upp.

Enligt kommitténs förslag så skulle Vaxholms och Karlskronas artillerikårer läggas ner och tillsammans med det fasta minförsvaret bilda en helt ny vapengren, alltså Kustartilleriet. KA skulle fördelas på två stycken regemente, KA1 i Vaxholm och Oskar-Fredriksborgfästning och KA2 förlagt i Karlskrona. Dessa två regementen skulle styras av en generalsperson, vilken man kan läsa i *BLT* blev generalmajor Anders Fredrik Centervall.¹⁰⁷

De två kustartilleriregementena tilldelades även varsitt detachement som de hade till skyldighet att bemanna. Vaxholm fick Fårösund som detachement medan Karlskrona tilldelades Göteborg. Kustartilleriet skulle även ställas under sjöförvarsdepartementet, detta för att underlätta och stärka samarbetet mellan kustförsvaret och flottan i ett eventuellt krig,

---

¹⁰⁷ Blekinge Läns Tidning 1901-11-25

men även under övningar i fredstid. Förhoppningarna var också, genom detta, att manskapet skulle få större kännedom om krigsfartyg, deras sätt att manövrera och dess krigsföring.

Man stod också inför ett val gällande utbildningen för de officersaspiranter som skulle tjänstgöra vid kustartilleriet. Då flottan och armén hade olika utbildning för sina aspiranter så skulle man välja vilken av dessa två man skulle efterfölja. Som jag nämnde tidigare så var flottans utbildning betydligt längre än arméns, men de bidrog också till att den var mycket grundligare. Dock så ansåg kommittén att kustartilleriet inte var i behov av flottans långa utbildning, och föreslog att man skulle utgå från arméns sätt för att utbilda kustartilleriets officersaspiranter. Som jag också nämnt tidigare så föreslog kommittén att utbildningen skulle hållas under ca 19 månader och vara förlagd vid Vaxholms regemente, sedan 7 månader vid sjökrigsskolan samt 3,5 månader på flottans fartyg, där de skulle hinna med tre övningsexpeditioner. Anledningen till att de skulle vara på flottans fartyg var att de skulle få en någorlunda erfarenhet av hur de fungerar och manövrerar.

Kustartilleriets stampersonal bestod, som tidigare nämnt, av 1577 man och var fördelat på både Vaxholms och Karlskronas regemente. En stor del av dessa män kom direkt från de gamla artillerikårerna och det fasta minförsvaret. Utöver den fasta personalen så skulle det även vara beväringmän, eller värnpliktiga soldater, som tjänstgjorde vid de olika fästningarna och befästningarna. I särskilda utskotts utlåtande fick man reda på att så många som 1135 stycken värnpliktiga skulle utbildas årligen vid Kustartilleriet. Som jag också nämnt tidigare så var detta en ökning på hela 30% jämfört med vad de två artillerikårerna tillsammans med det fasta minförsvaret utbildade tidigare. Men en av anledningarna till detta var att de nybyggda befästningarna samt de två detachementen, som nu stod under kustartilleriet nu också skulle bemannas.

När minförsvaret tillhörde flottan så var dess manskap inkvarterat på olika logementsfartyg. För att försöka få ner övningskostnaderna för det kommande kustartilleriet så föreslog kommittén att detta skulle ändras. Förslaget de kom fram till var att minförsvarets anställda istället skulle inkvarteras i baracker på land.

Något som diskuterades ofta i riksdagstrycken var beväringstiden, alltså den tid som de värnpliktiga soldaterna skulle tjänstgöra. Tidigare hade denna endast varit 90 dagar. Men med tanke på att man beslutat att beredskapen vid kustbefästningarna skulle höjas till att i stort sätt

vara ständigt krigsutrustade, så föreslog kommittén att beväringstiden skulle höjas till 365 dagar, alltså ett år. När jag redogör för beväringstiden i tidigare kapitel så säger det ibland emot varandra. Detta är för att beväringstiden inte beräknades att höjas till 365 dagar förrän några år efter det att kustartilleriet grundats. Men förslaget gällande den ettåriga tjänstgöringen var att den skulle starta den 1 november och sluta den 19 september följande år. Efter det skulle repetitionsövningen starta och fortsätta fram tills nästa årsklass påbörjade sin tjänstgöring.

Som Ronny Lindsjö skriver i boken *Marinhistoria*, så var anledningen till denna ökning av värnpliktiga samt ökningen av beväringstiden, införandet av den, ”moderna”, värnplikten år 1901. Genom detta förslag så ökades beväringstiden, den övningstid de värnpliktiga hade, för de flesta truppförband till 240 dagar. Men vissa kunde få upp till 365 dagars övningstid, vilket kommittén föreslog att kustartilleriet skulle ha.¹⁰⁸

I *Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar* får vi reda på att stadens inställning till att få militära förband stationerade hos sig över lag var positiv. De var till och med beredda att ge bort mark, då fördelarna av att ha ett regemente förlagt en bit utanför staden vägde tyngre än de kostnader det skulle innebära att skänka bort marken.

7.2 Varför upprättades kustartilleriet 1902?

Som jag nämnde tidigare i arbetet, så skulle jag undersöka varför upprättandet av kustartilleriet skedde just 1902, men även om det bland annat berodde på modernisering och professionalisering.

Som jag nämnde i föregående delkapitel så nämner Lindsjö införandet av värnplikten 1901, även att man i takt med det ökade övningstiden för de värnpliktiga. Detta var i samband med Boerkriget i Sydafrika, vilket hade visat vikten av modern utrustning och effektiv utbildning inom militären. Att detta fick så pass stor uppmärksamhet i Sverige tyder på en vilja samt ett försök att genomföra både en modernisering och en professionalisering av försvaret.

---

¹⁰⁸ Lindsjö, Ronny, *Marinhistoria*. 1993 s.174

I de källor jag har undersökt kan vi se denna modernisering och professionalisering av den svenska krigsmakten, i skapandet av kustartilleriet.

Som också Lindsjö tar upp så nämner även allt källmaterial som undersökts att beväringstiden för kustartilleriet ska ökas till 365 dagar. Detta visar på en professionalisering av försvaret då de värnpliktiga får en längre utbildning och därav blir mer professionell. Som jag nämnde i delkapitlet Professionalisering, så krävs det en formell specialiserad utbildning på en hög nivå för att man skall kunna tala om en profession. Och under de 365 dagarna som beväringstiden skulle pågå så fick manskapet vid KA en specialiserad utbildning. I både *Kungl. Maj:ts proposition* och i *Särskilda Utskotts Utlåtande* så tas kustartilleriets olika avdelningar upp. De var artilleri-, minör-, ekonomi-, eldare- och hatverksavdelningen. Var och en av dessa avdelningar hade specialiserade utbildningar som byggde på att kustförsvaret skulle bli så effektivt och modernt som möjligt. Artilleristerna fick till exempel utbildning inom eldgivning mot sjöburna mål och minörerna fick en elektrikerutbildning samt fick de lära sig hur man skulle handskas med explosivt materiel.

I riksdagstrycket så ser man att kustartilleriet skall ställas under sjöförvarsdepartementen. Förklaringen till detta är att kustartilleriet anses kunna samarbeta bättre med flottan under såväl krig som i övningar i och med detta. Om de två vapnen står under samma departement och har större kunskap om varandra och deras sätt att strida på så kan de på ett bättre sätt hjälpa varandra under ett eventuellt hot. Detta visar på att försvarsmakten försöker modernisera och effektivisera det svenska kustartilleriet genom en professionalisering av manskapet. Även gällande officerarnas utbildning så ser man tecken på en professionalisering, men även en modernisering. I källmaterialet står det att officersaspiranterna, under 3,5 månader, ska tjänstgöra på flottans fartyg. Vilket också är en del av den ovanstående nämnda professionaliseringen av KA's manskap.

I delkapitlet *Kungl. Maj:ts proposition* så tog jag även upp att det diskuterades om att manskapet endast skulle öva med de äldre artilleripjäserna för att minska övningskostnaderna. Att detta slopades på grund av att man var mån om att personalen skulle vara väl tränad, även med den modernaste utrustningen, visar också att man var ute efter en professionalisering av kustförsvarets anställda. Trots att övningskostnaderna skulle bli högre.

Men varför grundandet av detta moderna kustförsvaret skedde just 1902 är svårare att tyda. I källmaterialet kan man läsa om att vårt grannland Norge moderniserade sitt kustförsvaret, kanske man följde deras exempel. Även andra händelser utanför Sveriges gränser kan ha spelat in. Till exempel Boerkriget, som Lindsjö nämner att man följde med stort intresse i Sverige och öppnade svenskarnas ögon för vikten av militär utbildning och material. Boerkriget är även något som nämns ofta i *Blekinge Läns Tidning* under den undersökta tidsperioden. En logisk förklaring hade också varit att Krigsmakten var i behov av ett modernare kustförsvaret då krigsfartygen blev allt mer modernare. Som jag nämnde tidigare så bidrog den modernisering som pågick att krigsfartygen nu bekläddes med pansarplåtar och beväpnades med räfflade kanoner, vilket ökade dess räckvidd och pricksäkerhet. I och med att "hotet" blev modernare så behövdes även kustförsvaret moderniseras och effektiviseras. Vilket även Sebastian Arvidsson nämnde i sin kandidatuppsats.

7.3 Analys.

Jag har redan gjort en del teorikopplingar tidigare i detta kapitel, men denna analysdel kommer att beröra vidare teorikopplingar som jag har gjort med det undersökta källmaterialet.

I både riksdagstrycken och *BLT* kan man läsa sig till att det fasta minförsvaret, som tidigare tillhört flottan, överflyttades till den nya vapengrenen, kustartilleriet. Med tanke på att kustartilleriet skötte det svenska kustförsvaret så ansågs det mer effektivt att de också kontrollerade minförsvaret. De kunde på så sätt lättare uppföra minblockader vid de inlopp som inte var så starkt försvarat av artilleriet. Vidare så flyttades även minförsvarets manskap till baracker på land, istället för att ligga på logementsfartyg som de tidigare gjort. Anledningen till detta var att försöka hålla ned kostnaderna något. Allt detta var en del av den modernisering som skedde av försvaret. Genom ändringarna blev det svenska kustförsvaret mer organiserat och mer effektivt.

Att kustartilleriets fästningar i stort sätt alltid skulle vara krigsutrustade kanske inte har så mycket med modernisering och professionalisering inom den svenska krigsmakten att göra. Men för att det skulle fungera att ha det så, så behövdes definitivt ett professionellt manskap. De behövde vara bra tränade och veta vad de skulle göra, då de skulle vara Sveriges första

försvarslinje vid ett anfall från sjöss. Ännu en anledning till att beredskapen skulle vara så pass hög som källmaterialet berättar kan vara att det skedde en moderniseringsprocess runt om i hela Europa under denna tid. Om en eventuell fiendes flotta är modern och stor ökar anledningen till att höja beredskapen i de svenska fortifikationerna.

Den 20:e januari 1902 skrev *Blekinge Läns Tidning* en artikel angående Sveriges land- och kustbefästningar. Artikeln tar upp att man beslutat att färdigställa sjöbefästningarna vid Fårösund under årets gång. Vidare tar artikeln upp att det fanns förslag på att förstärka Vaxholm och Karlskronas fästningar. Detta pekar också på att det pågick en moderniseringsprocess inom den svenska krigsmakten. Dels att man redan tagit ett beslut om att bygga ut sjöbefästningarna på Gotland, dels att man redan fått nya förslag om att bygga ut de vid Karlskrona samt Vaxholm tyder på att moderna befästningar ansågs vara av stor vikt. Detta för att de svenska kustbefästningarna skulle följa med i den utveckling som pågick. Moderniserat fartygen så behövs även kustbefästningarna moderniserat och byggas ut för att kunna stå emot ett eventuellt anfall.¹⁰⁹

Att tjänstgöringen för de värnpliktiga började den 1 november och slutade den 19 september, för att därefter inleda repetitionsövningar, var också ett tecken på att man var mån om en professionalisering av manskapet. På detta vis skulle nämligen de nybevärade ha vinterhalvåret på sig att träna, då risken för ett sjöburet anfall inte var så stor. Till våren, när isarna släppte, ökar risken för ett navalt anfall, men då var de värnpliktiga soldaterna inom kustartilleriet tränade.

Jag har tidigare nämnt hur man kan koppla professionalisering till att Kustartilleriet delade in sitt manskap i olika avdelningar. Men det tyder också på professionalisering då det diskuterades om minör- och artilleriavdelningens officerare skulle ha samma utbildning. Anledningen till detta är att officerarna då skulle ha större kunskap om varandras områden, vilket skulle vara till nytta. Vid brist på officerare vid någon av de två avdelningarna skulle man även kunna sätta in officerare från den ena till den andra.

---

¹⁰⁹ Blekinge Läns Tidning 1902-01-20

8. Sammanfattning

Denna kandidatuppsats handlar om upprättandet av kustartilleriet under årsskiftet mellan 1901 och 1902. Upprättandet gjorde så att den svenska krigsmakten hade en helt ny vapengren till sitt förfogande, utöver den redan existerande armén och flottan.

Med hjälp av en kvalitativ metod har källmaterialet granskats för att se hur etablerandet av kustartilleriet egentligen såg ut. Källmaterialet som används i uppsatsen är riksdagstryck, *Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar* 1901, kommunalstämman för Nätraby och Augerum kommun 1901 samt *Blekinge LänsTidning*, som var/är en lokal tidning i Blekinge. De riksdagstryck som har granskats är; *första och andra kammarens protokoll*, *Kungl. Maj:ts proposition* samt *Särskilda utskotts utlåtande*. I och med att kustartilleriet grundades 1902 så är det granskade källmaterialet från året innan, alltså 1901. Ett undantag i detta är tidningen *BLT* som sträcker sig en bit in i 1902.

Uppsatsens mål är att se hur etableringen av den nya vapengrenen gick till men även att se varför det grundades när det gjorde. Detta genom att granska det tidigare nämnda källmaterialet. Utöver detta så kopplas det samman med modernisering och professionalisering för att se om detta var en anledning till att etablerandet såg ut som det gjorde samt att det grundades då det gjorde. *BLT* undersökte jag för att få större inblick på hur Karlskronas befolkning såg på uppförandet av den nya vapengrenen som skulle vara förlagd i deras närhet.

Resultatet av undersökningen visar att upprättandet av kustartilleriet innebar en modernisering av det svenska kustförsvaret och en professionalisering av dess manskap, vilket visade sig på ett flertal punkter. Genom att kustartilleriet lades under sjöförsvarsdepartementet, så bidrog det till att manskapet fick en ökad kunskap om flottans sätt att bedriva krigsföring, och kunde använda sig av den kunskapen vid bekämpandet av sjömål. Detta bidrog även till att KA och flottans samarbete förbättrades. Källmaterialet gav även en god insikt i hur upprättandet av kustartilleriet såg ut, under 1900-talets början. Vidare så visade källorna även att Karlskrona stad villigt gav bort mark för upprättandet av kaserner, vilket tyder på att man såg stora fördelar i att ha militär personal förlagd i stadens omgivning.

9. Källförteckning

Arkivmaterial

Otryckt källmaterial

Carlskrona Stadsfullmäktiges Handlingar 1901 N:o 8

Protokollbok Augerum, 1890-1939

Kommunal stämмо Protokoll, Nätraby. 1892-1912

Tryckt källmaterial

Andra kammarens protokoll, 1901

Bihang till riksdagens protokoll, 1 Saml. 1 Afd. 1 Band. Kungl. Maj:ts proposition N:o 1, Femte hufvudtiteln, 1901

Första kammarens protokoll, 1901

Särskilda Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 14, 1901

Tidningar

Blekinge Läns Tidning, 31 Oktober 1901 – 1 April 1902.

Litteratur

Arvidsson, Sebastian, *RMA och det fasta kustartilleriet*, (2012)

Af Rosenschöld, Sten Munck, *Svenskt rörligt kustartilleri, Förband och materiel*, (Hallstavik 2006)

Clemensson, Gustaf, *Flottans förläggning till Karlskrona* (Uppsala 1938)

Cyrus, Allan, *Kungl. Kustartilleriet 1902-1952* (Stockholm 1952)

Elenius, Lars, *Både finsk och svensk* (Luleå 2001)

Florén, Anders & Ågren, Henrik, *Historiska undersökningar* (Malmö 2011)

Dahlgren, Stellan & Florén, Anders, *Fråga det förflutna* (Lund 1996)

Bergman, Ulf, *Från bondelots till yrkesman* (Lund 1995)

Niléhn, Lars, *Vägen till erkännande* (Lund 1986)

Arvidsson Håkan, Berntson Lennart, Dencik Lars, *Modernisering och Välfärd* (Göteborg 1994)

Lindsjö, Ronny, *Marinhistoria* (Värnamo 1993)

Persson, Magnus, *Presshistoriska undersökningar* (Växjö 2012)

Sunesson, Torbjörn, *Kungliga Karlskrona Kustartilleriregemente* (Karlskrona 2002)

Wieslander, Hans, *I nedrustningens tecken* (Lund 1966)

Hemsidor

<http://www.ne.se/>

10. Bilagor

10.1 Didaktisk reflektion

Eftersom att jag läser till ämneslärare med inriktning för arbete i gymnasiet, så har jag fått i uppgift att kort redogöra för hur man skulle kunna använda sig av mitt valda uppsatsämne i undervisningen.

Kustartilleriets historia är självklart inget som historieundervisningen normalt går in på. Möjligen som lokalhistoria om man befinner sig på en skola i exempelvis Karlskrona, Stockholm eller någon av de andra platser där KA var förlagt. Och för de som har gamla byggnader eller fortifikationer från kustartilleriet närliggande så hade det varit perfekt att ta med klassen ut och titta på dessa och lära sig om dess historia ute på dessa historiska platser. Genom att besöka platserna, istället för att endast läsa om dem, kan göra det mycket mer intressant för eleverna, även för dem som i vanliga fall inte är så värst intresserade av ämnet. All undervisning behöver inte alltid att ske sittandes i skolbänkarna.

Att granska lokala tidningar är också något som en gymnasieklass hade kunnat syssla med, speciellt i gymnasiets andra och tredje år, då det är vanligare med fördjupningsarbeten. Moderniseringsprocesser är också något som tas upp i historieundervisningen. Då hade man kunnat flika in med kustartilleriet, eller i alla fall det militära och gå in på hur det förändrades i takt med övrig teknologi.

Linnéuniversitetet

Institutionen för kulturvetenskaper

391 82 Kalmar / 351 95 Växjö

Tel 0772-28 80 00

kv@lnu.se

Lnu.se/kv